

Elava laps-jumalanna Kumārī traditsioon tänapäeva Nepalis

Erika Ader

SISUKOKKUVÕTE

Essee käsitleb elava jumalanna Kumārī ainulaadset traditsiooni Nepalis, millel on sügavad juured hinduistlikus maailmapildis. Kumārī kehastab kosmilist naisprintsipi Śaktit, mõnikord ka jumalanna Pārvatī raevukat vormi Durgāt, sümboliseerides jumaliku väe kohalolu maises kehas (Stutley 1977:81–82). Jumalanna maiseks inkarnatsiooniks valitakse newari hõimu Śākja kastist pärit noor tütarlaps. Tema sobivust tõendavad täiuslik kehaehitus, erakordne meelekindlus ja riigipea horoskoobiga sobiv astroloogiline profiil.

Kumārī institutsioonil on Nepali vaimses ja riiklikus identiteedis märiline roll. Tema positsioon valitsejate nõuandja ning rahva heaolu ja õitsengu sümbolina väljendub eriti tugevalt iga-aastasel Indra Jātrā festivalil, kus Kumārī ilmumine rahva ette märgib riituse jõudu ja ühtsust. Kumārī valimise protsess põhineb füüsilistel, astroloogilistel ja vaimsetel kriteeriumidel ning kulmineerub Dašaini festivali kõrghetkel. Kuigi Nepalis tegutseb Kumārī kehastustena mitu tüdrukut, on neist silmapaistvaim „kuninglik Kumārī“ Katmandus.

Traditsiooni säilitamise kõrval on tehtud mitu kohandust tänapäeva normidele: Kumārīga koos võivad tänapäeval palees elada mõned tema pereliikmed, talle on võimaldatud eakohane kooliharidus ja teatav ligipääs meediavahenditele.

Artiklis vaadeldakse Kumārī rolliga seotud vaidlusi, sealhulgas aastateks paleesse suletud lapse inimõigusi ja nendega kaasnevaid ühiskondlikke küsimusi, ning juhtumeid, kus maise jumalanna puhtuse ja surelikkuse piirid on sattunud avaliku tähelepanu alla. Elava jumalanna kultuse järjepidevus tänapäeva Nepalis näitab selle sügavat vaimset tähendust. Vaatamata moderniseerumisele on Kumārī institutsioon säilitanud oma tähtsuse – teda nähakse endiselt rahu, stabiilsuse ja vaimsuse kaitsjana Nepali ühiskonnas. Traditsiooni kestlikkus peegeldab sügavat religioosset veendumust, et jumalanna kohalolu maises kehas on universaalse tasakaalu ja jätkusuutlikkuse eeldus.

MÄRKSONAD: Nepal, hinduism, nevaarid, Durgā, Kumārī, Śrī Jantra, śakti

ERIKA ADER MA, *vabakutseline uurija, peamine uurimisvaldkond:*
hinduismi traditsioonid tänapäeval

E-post: erika.ader@mail.ee

ABSTRACT

The Tradition of the Living Goddess Kumārī in the Modern Nepal

The essay addresses the unique tradition of the living goddess Kumārī in Nepal, which has deep roots in the Hindu understanding of the universe. Kumārī embodies the cosmic female principle *Shakti*, sometimes representing the fierce form of the goddess Pārvatī known as Durgā, symbolizing the presence of divine power in a human body. Only a young girl from the Newar Shakya caste who meets 32 physical perfection criteria, possesses an appropriate astrological profile, relevant to the one of the current head of state, and demonstrates exceptional mental resilience can be chosen as Kumārī, all of which attest to her suitability as the earthly incarnation of the goddess.

The Kumārī institution has played a significant role in Nepal's national and spiritual identity. Her position as an advisor to rulers and a symbol of the welfare and prosperity of the people is especially evident during the annual Indra Jātrā festival, where Kumārī's public appearance carries profound ritualistic significance, embodying strength and unity. The selection process for Kumārī involves physical, astrological, and spiritual criteria and takes place at the height of the Dashain festival. Several girls serve as living goddesses in Nepal, but the most prominent among them is the "Royal Kumārī" in Kathmandu.

Alongside preserving tradition, several adaptations have been made to align with contemporary norms: today, Kumārī may live in the palace with a family member, receive age-appropriate formal education, and have certain access to media.

The study also examines controversies surrounding Kumārī's role, including human rights and social issues, as well as cases where the boundaries between the goddess's purity and mortality have attracted public attention. The continuity of the living goddess cult in modern Nepal reflects its profound spiritual significance. Despite modernization, the Kumārī institution retains its importance – she continues to be seen as a protector of peace, stability, and spirituality in Nepali society. The sustainability of the tradition reflects a deep religious conviction that the goddess's presence in a living body is a prerequisite for universal balance and societal continuity.

KEYWORDS: Nepal, Hinduism, Durgā, Kumārī, Shri Yantra, Shakti, The Newars

ERIKA ADER *MA, an independent researcher; main research field: Hindu traditions in the modern time*

E-mail: erika.ader@mail.ee

Sissejuhatus

Naisprintsiiip ehk šakti (*śakti*) on olnud hinduismis sügava austuse objekt juba alates veedade ajastust. Saankhja (*sāṃkhya*) filosoofias on naiselik dūnaamiline energia šakti ehk prakriti (*prakṛti*) koos meespoosuse puruša (*puruša*) algega loomise fundamentaalne alus (Stutley 1977: 260). Nepalis ja mitmes India piirkonnas on šakti kultus ehk šaktism laialt levinud. Kultuse peamine objekt on Šakti ehk Devī kummardamine laps-jumalanna Kumārīna (Johnson 2009: 280–281).

Varahinduistlikus loomisloos lõi ema-jumalanna kõigepealt viis elementi, ilmakaared, peajumalad Brahma, Višnu ja Šiva ning tuhanded teised jumalad ja jumalannad, pannes nende kõigi üle valitsema Indra. Tänapäeval käsitletakse hinduistlikke jumalaid ja jumalannasid, sealhulgas Kumārīt, eri avaldumisvormides: ikoonidena (näiteks kosmiline diagramm *śrī yantra*), nähtamatute vaimolenditena (raevukas vaimolend Durgā,¹ sanskriti keeles 'ligipääsmatu, kättesaamatu') ja loodusobjektidena (näiteks Meru mägi kui universumi kese) (Majupuria ja Roberts 2007:7).²

Essees tutvustatakse traditsioonilist laps-jumalanna Kumārī kultust ja osa Nepali ühiskonnas, eriti varase ja keskaegse Nepali kuningriigi valitsejate seas. Käsitletakse Kumārī traditsiooni algust, tema väljavalimise protsessi ja traditsiooniga seotud vaateid tulevikule.

1 Durgā, hinduistlikus mütoloogias Šiva abikaasa ja Sakti, teise nimega Kālī. Ta on täiuslikult ilus, kuid vaenlasega kohtudes võtab raevuka ja ähvardava kuju. Teda kujutatakse lõvi või tiigri seljas sõitvana ja tema kaheksa või kümme kätt hoiavad eri sõjariistu. (Mäll jt 2011: 58)

2 Hinduismis nimetatakse looja-jumalannat erinevalt: Durgā, Taleju, Tulaja, Mahisasura-mardini; raevukate kujudena kehastab ta Pārvaṭīt, Kālīt. Nimi Kumārī viitab neitsilikkusele, olles tuletatud sanskritikeelsest sõnast kaumaryā, 'printsess'. Nimede rohkusest annab tunnistust märges, et Pārvaṭil on teada 1008 nime. Neist üks – Durgā/Taleju – on Pārvaṭi raevukas ilmumiskuju (Majupuria ja Roberts 2007: 29–37). Pärandina möödunud sajanditest, kui Katmandu orus asus mitu kuningriiki, on Nepalis Kumārīsid rohkem kui üks. Lisaks Katmandu n-ö esindus-Kumārile on oma Kumārī ka Patanis, Bhaktapuris, Bungamatis ja Nuwakotis. Bhaktapuris on korraga „ametis“ kolm Kumārīt ja grupp Ghan Kumārīsid, kes esindavad kaheksat ema-jumalannat ning kolme meesjumalust Ganešat, Mahadevat ja Bhairavat. Patanis tegutseb korraga üksteist Ghan Kumārīt, kellest üheksa on tüdrukud ja kaks poisid, viimased kehastavad Bhairavat ja Ganešat (*Ibid*: 112,130).

Katmandu kuninglik Kumārī

Nepali pealinnas Katmandus Durbari väljakul asuvas palees, mis kannab nime Kumārī Chen ehk Kumārī Ghar, elab maailmast eraldatuna laps-jumalanna Kumārī. Palee on avalikkusele suletud. Hoone laskis ehitada kuningas Jaya Prakash Malla 1757. aastal (Majupuria ja Roberts 2007:11). Sajanditepikkune traditsioon teab Kumārīt Malla dünastia kuningate nõuandja ja kogu riigi heaolu hoidjana. Indra Jātrā festivali³ ajal lubatakse pühendunud hindudel ja budistidel siseneda paleesse. Läbi aegade on esineme austusavaldaja olnud kuningas, tänapäeval aga president. Riigipea juhatatakse Kumārī Cheni troonisaali, kus ta puudutab austuse märgiks laubaga Kumārī jalgu, kingib kuldmündi ja võtab vastu õnnistava *tikka*. Selle märgi panek laubale tagab valitsejale ja riigile heaolu järgnevais aastaks. Rituaalinormide järgimise eest palees vastutab konkreetne isik, kelle amet on päritav (Majupuria ja Roberts 2007: 79).

Laps, kes asub jumalanna kehastusena Kumārī paleesse elama, valitakse välja mitme järeleproovimise tulemusena. Kandidaate hakatakse otsima 2–4-aastaste kartmatute ja tasakaalukate tüdrukute hulgast, kellel on 32 kehalise täiuslikkuse tunnusmärki: kaunis kehaehitus, mahe hääl, malbe silmavaade, pikad ripsmed jms. Kehalise täiuslikkuse kindlakstegemisele järgneb astroloogiavor, milles kandidaadi horoskoopi võrreldakse kuninga või riigipea omaga, need peavad omavahel sobima (Majupuria ja Roberts 2007: 73–75).⁴

Kui tulevase Kumārī kandidaadid on selgunud, kogutakse nad Dašaini festivali⁵ üheksandal päeval pimedasse ruumi või palee sisehoovi, kus ükski tüdruk ei tohi ilmutada hirmu ega kartust. Vahetult enne seda on samas paigas ohverdatud pühvleid verejanulisele jumalale Kālīle, õudustäratavate häälte ja maskitantsudega peletatud deemonid. Valituks osutuvad häirimatud tüdrukud, kes tõendavad oma rahuliku meelekindlusega endas peituvat Durgā inkarnatsiooni. Samamoodi nagu dalai-laama välja-

3 Indra Jātrā on mussoonide lõppu tähistav 15-päevane festival, mis kuukalendri arvestuse kohaselt langeb olenevalt aastast augusti lõppu või septembris. Mütoloogiline taust on seotud veedade ajastu peajumala Indraga (Autori märkus).

4 Kumārī ametiaeg kestab kümme aastat kuni tütarlapse murdeikka jõudmiseni. 2025. aasta oktoobris nimetati ametisse kahe aasta ja kaheksa kuu vanune Kumārī Aryatara Shakya, kes vahetas välja enne teda seda rolli täitnud kuningliku 12-aastase Kumārī. Kirjeldus on leitav <https://edition.cnn.com/2025/09/30/asia/nepal-girl-new-living-goddess-intl-hnk>. Nevari rahva märgilisemaid sündmusi kajastab <https://www.facebook.com/newarsofficial>

5 Dašain (*daśain*) on septembris või oktoobris peetav kaks nädalat kestev hindu festival, mis tähistab hea võitu kurja üle: Durgā võitu deemon Mahiśāsura ja kuningas Rāma võitu deemonite kuninga Rāvana üle (Johnson 2009: 94-95).

valimisel on viimaseks ülesandeks eelmise, paleest lahkuva Kumārī isiklike esemete äratundmine teiste sarnaste asjade seast.⁶

Katmandu kuninglik Kumārī tohib paleest väljuda tosin korda aastas. Kõige märkimisväärsimaks sündmuseks peavad nii Kumārī Rashmila Shakya kui ka tema kroonik Indra Jātrā festivali. Festivali kõrghetk on laps-jumalanna Kumārī kulgemine kuldses kandetoolis läbi Katmandu linnatänavate, mida jälgivad kümned tuhanded palverändurid. Elav jumalanna usutakse olevat niivõrd puhas, et tema jalad ei tohi maad puutuda. Tüdrukut kannavad süles saatjad tema lähimate inimeste seast, näiteks isa või vend. Ka Indra Jātrā kõigi kolme päeva jooksul viiakse ta oma kandetooli süles, et tagada rituaalne puhtus. Siseringkondades tohib Kumārī küll kõndida ja joosta, aga pörandatel on kohustuslik vaipkate (Berry 2007: 36–45).

Kumārī ametirõivad on erkpunased ja juuksed krunni keeratud. Ta kannab traditsioonilist regaaliat, peaeht ja kuldseid ornamente ning tema laubale on maalitud kolmas silm. Usutakse, et Kumārī näeb ja teab kõike ning tema pilk ulatub nii minevikku kui ka tulevikku. Tal on vägi ravida haigusi, eemaldada takistusi teel õnnele ja jagada rohkelt õnnistusi neile, kelle süda on puhas. Samas on Kumārīl keelatud inimestele silma vaadata, kuna tema pilguheit võib haigusi nii ravida kui ka põhjustada (Berry 2007: 22, 63).

Loomismüüt

Legendi järgi loodi Durgā pühveldeemon Mahiṣāsura (*Mahiṣāsura*) hävitamiseks (Stutley 1977:82). Mütoloogias nimetatakse teda Mahiṣāsura-Mardiniks (*Mahiṣāsura-Mardinī*), sest võitluses deemoniga ei suutnud kolm peajumalat – Brahma, Viṣṇu ega Šiva – üheskoos teiste jumalatega deemonit hävitada. Jumalanna Pārvatī ilmumiskujuna loodi noor tütarlaps, raevukas Durgā. Teda kujutatakse lõvi seljas ratsutamas, tal on kaheksa kuni kümme kätt ja igas käes on tal eri jumalate kingitud tööriist või relv pühveldeemoni tapmiseks (Klostermaier 1990: 263). Pärast võitu deemon Mahiṣāsura üle muudab Durgā oma kuju ja temast saab Śrī Jantra (*Śrī Yantra*) – kosmiline diagramm (Johnson 2009: 309, 361), kõige algus ja

6 Septembris 2024 kohtus essee autor eelmise Kumārī Matina Shakya ja tema perekonnaga. Küsimusele, mille alusel just Matina valituks sai, vastas perekonnapea, et astroloog kinnitas tüdruku horoskoobi perfektset sobivust presidendi omaga.

mõtlusvormel, mille asukoht on peajumal Indra avarustes (Madhu 1979: 57, 70–76). Ta võib taasilmuda jumalanna Durgā kujul, kui inimesed või jumalad peaksid teda vajama (Tree 2014: 55–61).

Tretajuga (*tretāyuga*) ajastul puhkes sajanditepikkune võitlus jumalate (devade) ja asurate vahel, kui deemonite valitseja Rāvana varastas Šrī Jantra ning peitis selle Lankale. Kuningas Rāma vabastas Šrī Jantra ning rajas Taledžu (*Taleju*) kultuse oma ideaalses Ajodhja (*Ayodhya*) kuningriigis Põhja-Indias. Šrī Jantra täiuslikuks austamiseks on vajalik rituaalne mantra, selle ilmutab Taledžu isiklikult vaid kuningale (*Ibid.*).

Vanimad kirjutised Kumārī ehk Taleju Bhawani kohta Nepali aladel pärinevad 11. sajandist. Selle nimega jumalanna jõudis Bhaktapuri Lõuna-Nepali ja India piirialadelt Tirhuti kuningriigist, kui selle pealinn Simraongarh langes vallutusretkel oleva sultan Tuqluki kätte. Tirhuti kuningas Harisimhadeva põgenes Bhaktapuri, tuues endaga kaasa jumalanna Taledžu sümboli ja kultusobjekti Šrī Jantra (Majupuria ja Rohit 2017:15). Sama kuningas Harisimhadeva oli Katmandu oru Malla kuningadünastia alusepanija. Harisimhadeva rajas esimese templi Kumārīle 11. sajandil ja sellest ajast alates tuntakse Taledžu Bhawanit kui Mallade dünastia (hiljem kogu Nepali valitsejate) ja riigi heaolu kaitsjat (Tree 2014: 69–75).

Elava lapsjumalanna Taledžu traditsiooni tekkeloost on mitu versiooni (Klostermaier 1990: 261–273). Ajaloost teatakse, et Taledžu ehk Kumārī on olnud kuningate nõuandja ja hea õnne kindlustaja (Majupuria ja Rohit 2017:14–15). Üks legendidest pajatab, kuidas kuningas öötundidel jumalanna Taledžuga täringut mängides riigiasju arutas. Neid jälginud kuninganna armukadedushoo järel võtnud Taledžu raevuka Durgā kuju, mananud ära nii kuninga kui ka kogu kuningasoo ja haihtunud. Valitseja sügava kahetsuse peale ilmutanud Taledžu end talle unenäos ja lubanud oma rolli kuninga juures jätkata. Seda tingimusel, et kuningas valib jumalanna staatusesse tüdruku newari hõimust, keda edaspidi palees Durgāna peab austatama. Hinduistliku jumalanna manifestatsiooniks tuli valida budistlikust Šakjate klannist pärit laps⁷, kelle hõimlased peavad olema kulla- või hõbedasepad (Berry 2007: 7–9).

7 Newari hõimureligioonis on umbes 60% hinduismi ja 60% budismi. Šakja klanni nimetus viitab seosele ajaloolise Buddha Šakjamuni suguvõsaga (Tree 2014: 24–34).

Normid ja tegelikkus

Kumārī igapäevaelu kujundavad palee rituaalid. Söögiajad vahelduvad tseremooniate ja varem kokkulepitud vastuvõttudega. Paleesiseseid rituaale viivad läbi preestrid ja tseremooniameistrid, kuid nendest on vähe andmeid. Kumārī istub oma troonil ja pühendunud külastajad (päevas 10–15 inimest) toovad talle kingiks ande: tavaliselt viirukit, puuvilju, raha, väärisesemed (viimaseid ei saa Kumārī vastu võtta, sest need lähevad templi varadesse). Koolitarkuste omandamine ja eakaaslastega mängimine on päevakavas samuti kindlaks määratud. Kumārī ei välju paleest praktiliselt mitte kunagi, kui, siis ainult oma kandetoolis traditsiooniliste protsessioonide ajal. Väljaspool paleed kandetoolis istudes lubab etikett Kumārīt ka pildistada (Majupuria ja Roberts 2007: 78–80).

Avalikkuse tähelepanu on pälvinud kaks kurioosset juhtumit elava jumalanna staatuse küsimärgi alla seadmisest.

2007. aastal kutsuti ametisolev Bhaktapuri linna Kumārī USA-sse filmivõtetele. Kui ta naasis Nepali, arvati, et Silverdocsi festivali tarbeks valminud filmi „The Living Goddess“ võtetel osalenud jumalanna peaks oma staatusest loobuma, sest paleest väljumisega olla ta kogunud rohkesti ebapuhast. Paleest välja saata teda siiski ei õnnestunud. Traditsioonilise staatuse säilitamiseks sobis põhjendus rituaalsest puhastumisest ja jumaliku seisundi taastumisest (Ross 2019: 5)

Vanim Kumārī Dhana Bajracharya (72) ei ole siiani oma staatusest loobunud. Bajracharya valiti 1954. aastal Patani ametlikuks Kumārīks ja eeldati, et tema nagu teistegi endiste Kumārīte tee viib pärast murdeikka jõudmist tagasi lihtsurelike sekka. Kuid Bajracharjal läks teisiti: kuna tal menstruatsioon ei alanudki, oli ta Kumārī staatuses kolm aastakümnet, kuni ta 1984. aastal vahetati kroonprints Dipendra korraldusel välja. Bajracharya valis oma missiooniks Kumārī tee – ta on sestpeale elanud eraldatuses ega ole avalikkuse ette ilmunud.

2015. aastal Nepali raputanud 7,8-pallise maavärina ajal tekitas Dhana Kumārī Bajracharya sensatsiooni sellega, et väljus omal jalal paleest tänavale, mis oli jumalannale lubamatu ja seadis tema sobivuse oma ametis jätkata tõsise kahtluse alla. Pärast pikki arutelusid tema staatus Kumārīna siiski ei muutunud.⁸

8 Sündmuse kirjeldust vt The Guardian 2025.

Ajalooliselt oli laps-Kumārī oma perekonnast eraldatud ja pereliikmetel ei lubatud temaga kohtuda. Kumārī mängukaaslased võisid olla üksnes tema kasvatajate lapsed, kes kuulusid palee etiketi normidele vastavasse seisusesse. Veel lähiminevikus ei olnud lubatud Kumārīle haridust anda, sest uskumuse järgi teab Kumārī tänu oma jumalikule väele juba niigi kõike. Tänapäeval on Kumārīl eraõpetaja ning ta tohib kasutada interneti võimalusi, lugeda raamatuid ja sooritada riiklikke eksameid.

Inimõiguslaste mõjul on jõutud arusaamani, et ülalpool loetletud tingimused piirasid lapse õigusi. Piirangud on ümber hinnatud ja Kumārī tohib kohtuda oma perega. Palees võivad elada tema pereliikmed ja ta saab sõpradega mängida. Mitu endist Kumārīt, kes on praegu pereemad, ei sooviks oma tütart Kumārī paleesse jumalannaks anda (Majupuria ja Roberts 2007: 161–162).

Kumārī-kultuse tulevik

Endiste tõekspidamise kohaselt ei tohtinud Kumārī pärast troonist loobumist abielluda, sest usuti, et tema abikaasa sureb varsti pärast pulmi. Tänapäeval pigem julgustatakse endist Kumārīt peret looma, kui tema „mandaat“ on lõppenud. Kumārīle makstakse ka elatist: jumalannana palees elades kaetakse tema kulud templi tuludest, samuti tasustatakse tema õpetajat (Majupuria ja Roberts 2007: 89)⁹ Rashmila Shakya näiteks on lõpetanud ülikooli, ta töötab rahvusvahelises IT ettevõttes ja teeb kõrgele nullisi tulevikuplaane (Tree 2014: 61–92; Berry 2007: 139).

Kokkuvõtteks

Hinduismi järgi toimub šakti kui loova naisenergia tajumine sügavalt vaimsel tasandil. See läbib Šrī Jantra ja sellega kaasneva mantra, raevuka Durgā, nõuandja Taledžu ja lapsjumalanna Kumārī. Traditsiooni järgijad usuvad, et šakti loovenergia on kõike elustav ning ilma šaktita on jumalad väeta (Majupuria ja Rohit 2017: 48). Kuigi modernism ja traditsioon on tänapäeva Nepalis teatud vaatenurgast vastasseisus, soovitakse muistse pärandi kestmajäämist. Kuningliku Kumārī rituaalsed protsessioonid

⁹ Rashmila (1986–1991) sissetulek oli 300 ruupiat ehk umbes 6 USA dollarit kuus. Pärast lihtsureliku ellu naasmist makstakse talle pensiooni kuni 21 aasta vanuseks saamiseni või abiellumiseni. Tänapäeval kinnitab pensiooni suuruse Katmandu linnapea (Majupuria ja Roberts 2007: 89).

kandetoolis esindavad kogukondlikku ja sotsiaalset väärtust. Uskumuse kohaselt kaitseb elava jumalanna vägi nii rahvust kui kogu maad (Majupuria ja Roberts 2007: 160–161).

Lisa 1. Kumārī-kultuse ajalooline taust

11. saj	Luuakse <i>Samvarodaya Tantra</i> , esimene teadaolev tantristlik Kumārī-tekst Nepalis.
11. saj	Nepali kroonikate järgi toob kuningas Harisimha Deva Kumārīt sümboliseeriva Śrī Jantra Bhaktapuri linna. Katmandus rajab mallade kuningas Yaksha Malla esimese Taledžu templi.
1564	Mahendra Malla ehitab tõenäoliselt praeguse templi, mis asub Hanuman Dhokas Katmandu Durbari väljakul ja kuulub UNESCO maailmapärandisse. Templi sees on Taledžu Bhawanile ja Kumārī Devile pühendatud mägi.
1620	Siddhinarasimha Malla rajab Patanis Taledžu templi.
17. saj	Bhaktapuris rajatakse Bhupatindra Malla valitsemisajal Taledžu tempel.
1641	Kuningas Pratap Malla ajal austatakse Šakja (Shakya) klannist pärit tütarlapsi Kumārītena. Gan Kumārīd on väikeste tüdrukute rühm, keda austatakse eriliste sündmuste puhul riitustega (<i>Kumārī puja</i>) tänapäevalgi.
1735–1768	Jaya Prakash Malla, viimane Malla kuningas, seab sisse elava jumalanna traditsiooni. Legendi kohaselt olid Malla kuningad tantristlikes rituaalides piisavalt kogenud, et jumalanna Taledžuga otse kontakti saada.
1701	Taledžu inkarnatsioon lapsjumalanna Kumārīna (Majupuria ja Roberts 2007: 11).
1757	Kuningas Jaya Prakash Malla laseb ehitada Katmandusse Kumārī palee (<i>Ibid.</i>).
1934	Võimas maavärin laastab Katmandu orgu.

- 1951 Kuningas Thribuvan ja Nepali kongressi uus valitsus avavad riigi välismaailmale.
- 1996 Maoistide mäss Nepalis.
- 2001 Nepali kuningapere massimõrv: prints Dipendra mõrvab kümme kuningapere liiget ja iseenda. Trooni pärib kuninga vend Gyanendra.
- 2006 Vaherahu Nepali valitsuse ja maoistide vahel.
- 2007 Šrī Kumārī 250. aastapäeva tähistamine.
- 2008 Nepal kuulutatakse demokraatlikuks vabariigiks.
- 2015 7,8-magnituudine maavärin Katmandu orus, Kumārī Ghar jääb terveks.
- 2025 Katmandu saab uue kuningliku Kumārī, kahe aasta ja kaheksa kuu vanuse Aryatara Shakya.

Kirjandus

Berry, Scott 2007. *From Goddess to Mortal*. Kathmandu: Vajra Publications.

CNN 2025. 2-year-old girl chosen in Nepal as new living goddess worshipped by both Hindus and Buddhists. *CNN Associated Press*, 1.10.2025. <https://edition.cnn.com/2025/09/30/asia/nepal-girl-new-living-goddess-intl-hnk> (vaadatud 10.06.2026).

Johnson, Will J. 2009. *A Dictionary of Hinduism*. Oxford: Oxford University Press.

Klostermaier, K. Klaus 1990. *A Survey of Hinduism*. New Delhi: Munshiram Manoharlal Publishers Pvt. Ltd.

Madhu, Khanna 1979. *Yantra. The Tantric Symbol of Cosmic Unity*. London: Thames and Hudson Ltd.

Majupuria, Trilok C.; Kumārīar **Rohit** 2017. *Hindu, Buddhist and Tantric Gods, Goddesses, Ritual Objects and Religious Symbols*. Bangkok: Craftsman Press.

Majupuria Indra, Patricia **Roberts** 2007. *Living Virgin Goddess Kumārīari: Her Worship, Fate of Ex-Kumārīaris & Sceptical Views*. Saharanpur (UP): M. Gupta.

Mäll, Linnart, Märt **Läänemets**, Teet **Toome** 2011. *Ida mõtteloo leksikon. Lõuna-, Ida- ja Sise-Aasia*. Teine, parandatud ja täiendatud trükk. (Studia Orientalia tartuensis, Series Nova, IV.) Tartu: Tartu Ülikooli orientalistikakeskus.

Newari group. <https://www.facebook.com/groups/newari.com.np/> / (vaadatud 10.06.2026).

Ross James G. 2019 https://researchgate.net/publication/333798023_Living_Goddess (vaadatud 10.06.2026).

Stutley, Margaret and James 1977. *A Dictionary of Hinduism. Its Mythology, Folklore and Development 1500 B.C – A.D.1500*. London and Henley: Routledge & Kegan Paul.

The Guardian 2015. Nepal's earthquake forces 'living goddess' to break decades of seclusion. *Agency France Press*, 20.07.2015. <https://www.theguardian.com/world/2015/jul/20/nepals-earthquake-forces-living-goddess-to-break-decades-of-seclusion> (vaadatud 10.06.2026).

Tree, Isabella 2014. *The Living Goddess*. New Delhi: Replica Press Pvt.Ltd.